

IOM
UN MIGRATION

GLOBAL DATA INSTITUTE
DISPLACEMENT
TRACKING MATRIX

Огляд житлової ситуації в Україні: умови проживання, вартість оренди та фактори мобільності

ЛИПЕНЬ 2024

ЗМІСТ

ПОТОЧНА ЖИТЛОВА СИТУАЦІЯ	2
ВАРТІСТЬ ОРЕНДИ ТА ВИТРАТ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ЖИТЛОМ	5
ФАКТОРИ МОБІЛЬНОСТІ, ПОВ'ЯЗАНІ З ЖИТЛОВОЮ СИТУАЦІЄЮ	7
МЕТОДОЛОГІЯ	8

ВСТУП

Результати третьої Швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення показали, що в результаті повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну в лютому 2022 року було пошкоджено або знищено понад два мільйони житлових одиниць.¹ Війна призвела до масових переміщень населення: станом на квітень 2024 року 3 548 000 осіб вважалися внутрішньо переміщеними в Україні (за [результатами раунду 16 Опитування загального населення \(GPS\) MOM](#)), тоді як 6 483 500 осіб були переміщеними за кордон (дані УВКБ ООН на 16 травня 2024 року). За оцінками MOM, 4 734 000 людей повернулися до свого звичного місця проживання в Україні після того, як були змушені покинути його щонайменше на два тижні після повномасштабного вторгнення в лютому 2022 року (раунд 16 GPS MOM).

Економічний тиск на громади по всій країні, в тому числі зменшення місячного доходу домогосподарств та зростання рівня безробіття, ускладнили проблеми, з якими стикаються найбільш уразливі групи населення, у тому числі внутрішньо переміщені особи (ВПО).² Виникла

економічна напруга в поєднанні з масовим тривалим переміщенням населення як усередині країни, так і за її межі призвела до того, що мільйони людей потребують підтримки з отриманням житла та платою за нього.

У цьому звіті розглянуто житлову ситуацію по всій Україні, із зосередженням на умовах проживання, вартості оренди та на пов'язаних із житлом факторах мобільності. Ключові питання дослідження, на яких побудовано цей аналіз, включають розуміння того, де і кому найбільш потрібно буде програма «гроші на оренду» (C4R). Інша мета полягає в тому, щоб визначити причини та географію підвищеної залежності від пов'язаних із житлом стратегій подолання труднощів, зокрема встановити, чи неможливість знайти доступне житло стимулює динаміку мобільності та впливає на наміри населення щодо переміщення.

Використовуючи дані, отримані за результатами Опитування загального населення (GPS) MOM, цей звіт має на меті створити доказову базу для розроблення програм, політик, адвокації та подальших досліджень.

КЛЮЧОВІ ВИСНОВКИ

- 1.** Приблизно 3 мільйони українців живуть у пошкоджених будинках. Найбільше постраждали території, на яких велися чи ведуться бойові дії: більше половини респондентів у контрольованих Урядом України районах Херсонської області живуть у пошкоджених будинках, як і чверть респондентів у Донецькій та Харківській областях. Значну частину будинків також пошкоджено в раніше окупованих районах Чернігівської та Миколаївської областей, а також в основних населених пунктах цих областей.
- 2.** Гарантії щодо недопущення примусового виселення залишаються критичною проблемою, оскільки значна частина респондентів-ВПО не мають юридичних документів на житло, в якому вони на поточний момент проживають (37%). Найбільше через ризик виселення переймаються ВПО, які повідомляють про найвищий рівень виселень із початку вторгнення. Страх потенційного виселення присутній серед усіх груп населення.
- 3.** Для багатьох українців, які орендують житло, оплата житла та комунальних послуг є тяжким фінансовим тягарем, на який припадає значна частина доходів. У національному масштабі серед тих, хто орендує житло, третина (31%) витрачає понад 70% доходу домогосподарства на житло (тобто на оренду плати та комунальні послуги), тоді як близько половини тих, хто орендує житло (54%), витрачає більше половини доходу свого домогосподарства на оренду та комунальні послуги. Високі витрати спонукають домогосподарства застосовувати негативні механізми виживання, що ще більше підвищує їхню вразливість у зимові місяці, коли витрати на комунальні послуги зазвичай вищі, ніж у теплі місяці.
- 4.** Особливо потерпають внутрішньо переміщені особи (ВПО). Більшість ВПО не тільки орендують житло (59%) — багато хто з них не має і шукає роботу, а також, на противагу особам, що повернулися, та непереміщеним особам, багато хто з них не має постійної зарплати як основного джерела доходу. Ця затяжна економічна напруга змушує дедалі більшу частку ВПО застосовувати такі стратегії подолання труднощів, як затримка орендної плати та переїзд у житло з гіршими умовами.
- 5.** Наявність доступного житла стимулює динаміку мобільності та впливає на наміри переміщеного населення по всій Україні, впливаючи на показники переміщення, повторного переміщення та повернення. Сприйняття можливості знайти доступне житло є суттєвим фактором, що впливає на вибір ВПО місця для переміщення і тривалість перебування в такому місці, тоді як відсутність доступного житла залишається чинником, що змушує їх переміщатися повторно. Особи, що повернулися, також відчують на собі цю динаміку: вони часто називають причиною свого повернення недоступність житла в місці переміщення та фінансову необхідність повернутися до власної домівки. Крім того, оскільки дві третини тих, хто повернувся, повідомили, що мають власне житло, відсутність необхідності платити оренду плати в місці переміщення є чинником їхнього рішення повернутися — часто до районів, які суттєво постраждали від конфлікту.

¹ Третя Швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA3), лютий 2022 року–грудень 2023 року

² Економічна стійкість під час війни: доходи, зайнятість та соціальна допомога в Україні (квітень 2024 року)

ПОТОЧНА ЖИТЛОВА СИТУАЦІЯ

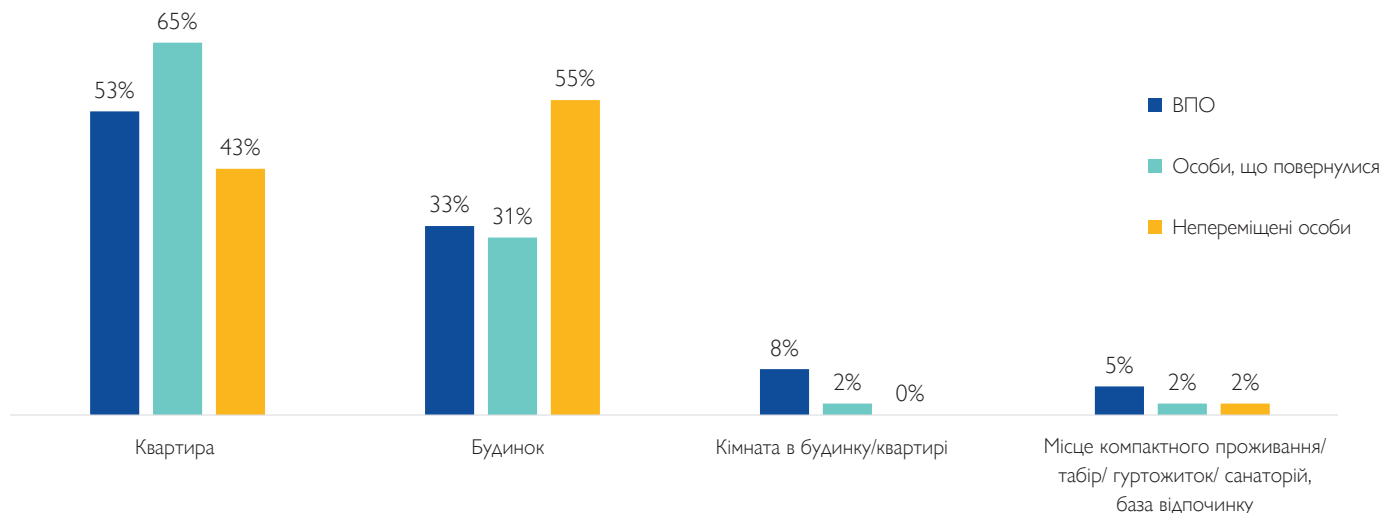
ТИП ЖИТЛА

Загалом майже половина респондентів повідомили, що живуть у будинках (49%), а ще 47% — у квартирах. Крім того, 2% повідомили, що проживають у кімнатах будинків або квартир, а ще 2% вказали, що проживають у тимчасовому житлі³.

Хоча значна частина ВПО повідомили, що проживають у квартирах (53%) і будинках (33%), 8% із них повідомили, що проживають у кімнатах, а ще 5% — у тимчасовому житлі. Переважна більшість тих, хто повернувся, проживають у квартирах (65%), 31% із них проживають у будинках (31%) і лише 2% — у тимчасовому житлі. Більшість непереміщених осіб повідомили, що живуть у будинках (55%) і квартирах (43%), тоді як 2% проживають у тимчасовому житлі.

Рисунок 1. Частка респондентів, які повідомили тип житла, в якому вони проживають, за статусом переміщення

У сільській місцевості та селах більшість осіб проживають у будинках (91%) і лише невеликий відсоток — у квартирах (7%). У малих містах і селищах міського типу такий розподіл більш збалансований: 42% проживають у квартирах, 54% — в будинках. Більшість респондентів

у передмістях великих міст повідомили, що живуть у будинках (57%), а 38% — у квартирах. Насамкінець, переважна більшість респондентів у великих містах повідомили, що проживають у квартирах (78%), а невеликою частка — в будинках (16%).

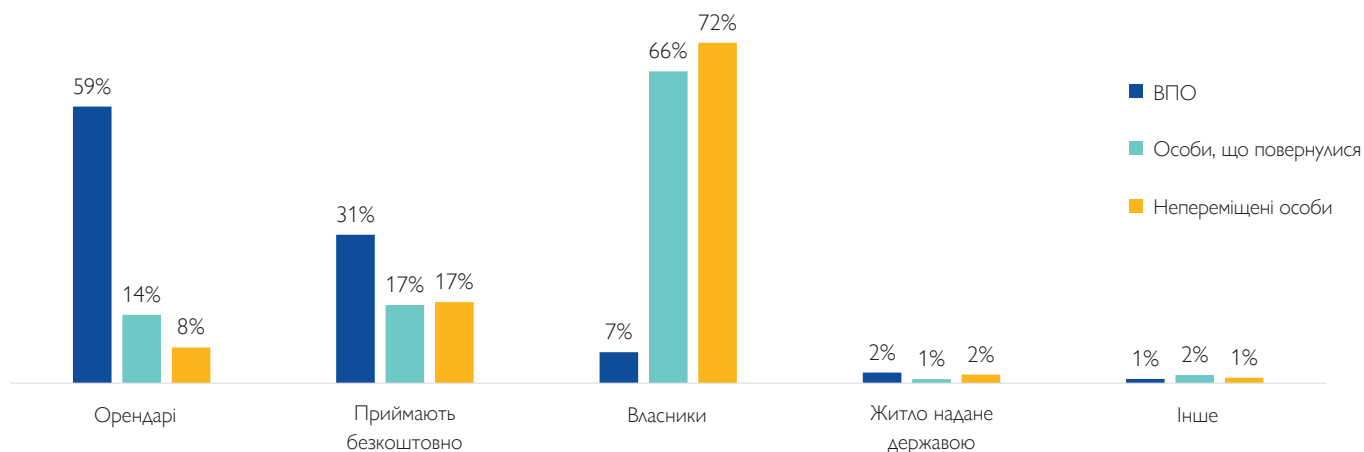
ВЛАСНІСТЬ ТА ЮРИДИЧНІ АСПЕКТИ ПРОЖИВАННЯ

Тих респондентів, які не вказали, що вони бездомні чи проживають у нежитлових будинках, також запитували про те, в якому юридичному статусі вони проживають у своєму поточному житлі. Серед них 64% повідомили, що мають власний будинок, 19% проживають безкоштовно, 14% орендують житло, а 2% повідомили, що проживають у житлі, наданому державою.

Серед ВПО лише 7% повідомили, що мають власний будинок. Значна частина (59%) житло орендують, а 31% проживають безкоштовно. Серед тих, хто повернувся, 66% повідомили, що мають власний будинок, 17% проживають безкоштовно, а 14% орендують житло. Серед непереміщених осіб спостерігається найбільша кількість тих, хто має власне житло — 72%, 17% розміщені безкоштовно, ще 8% орендують житло.

Рисунок 2. Частка респондентів, які повідомили про юридичні аспекти користування житлом, в якому вони проживають, за статусом переміщення

³ Для цілей цього звіту, йдеться про житлові рішення тимчасового характеру, які можуть включати: місця компактного проживання, табори, гуртожитки, санаторії або бази відпочинку.

У сільській місцевості 68% респондентів повідомили, що мають власний будинок, 25% проживають безкоштовно, 4% орендують житло. Аналогічно у маленьких містах і селищах міського типу 65% респондентів повідомили, що мають власний будинок, 20% проживають безкоштовно, а 12% орендують житло. У передмістях великих міст 63% повідомили, що мають власний будинок, 18% проживають безкоштовно, а 16% орендують житло. Найменша частка респондентів у великих містах повідомили, що мають власне житло (61%), 22% орендують.

СТАН ЖИТЛА

Серед осіб, які не є бездомними чи живуть у нежитлових будинках, 86% описали своє житло як добротне/добудоване, тоді як 9% повідомили, що живуть у пошкодженому, але все ж придатному для проживання будинку (що відповідає приблизно 3 мільйонам українців). Менша частка — 4% — повідомили, що живуть у недобудованих будинках.

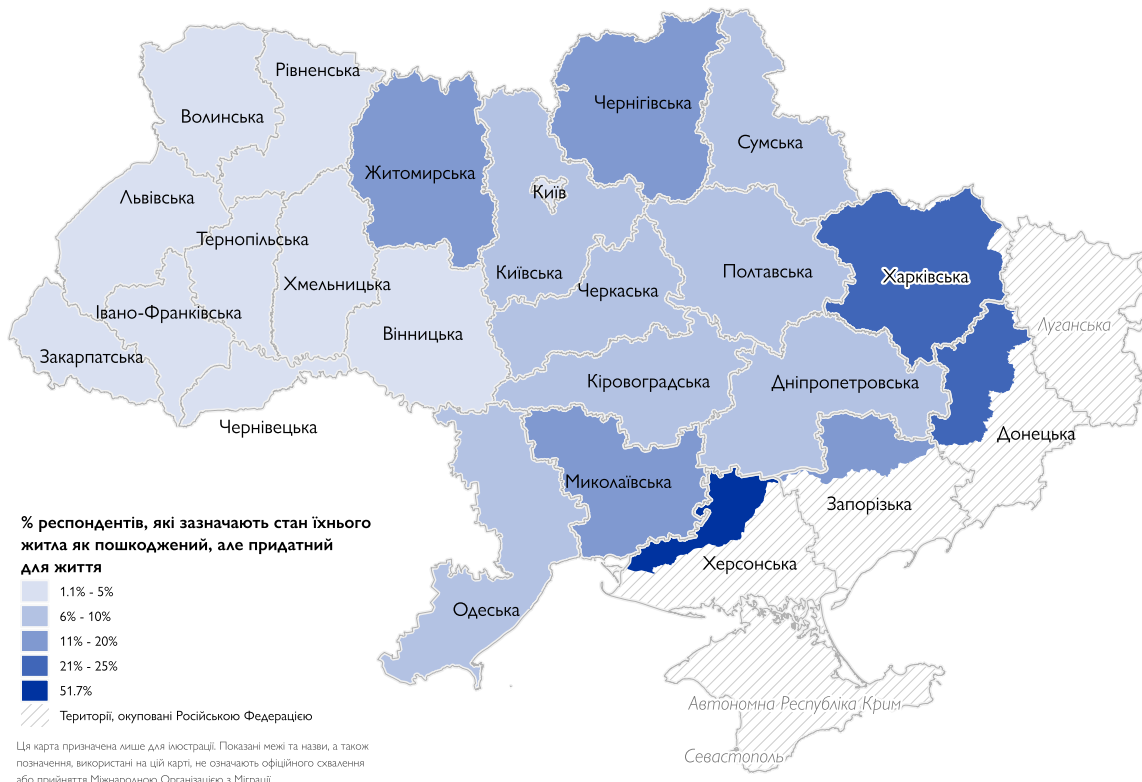
ВПО значною мірою відображають загальну тенденцію: 86% повідомили, що живуть у добротних/добудованих будинках, а 11% — у пошкоджених, але придатних для проживання. Трохи більша частка осіб, що повернулися, повідомила, що проживає в пошкоджених, але придатних для проживання будинках (15%), що відображає тенденцію повернення до територій, що зазнали значних руйнувань, і підкреслює вразливість осіб, які повертаються до своєї домівки. Серед непереміщених осіб ця частка становить 8%.

У Києві 59% респондентів повідомили, що мають власний будинок, а 25% орендують житло. У Черкаській області 70% респондентів повідомили, що мають власне житло, а 11% орендують житло. На підконтрольних Уряду України територіях Донецької області значна частина людей розміщена безкоштовно (34%), тоді як у Херсонській області спостерігалась найвища частка населення з власним житлом — 74%.

У сільській місцевості 83% повідомили, що живуть у добротних/добудованих будинках, а 9% — у пошкоджених, але придатних для проживання. Аналогічна ситуація і в малих містах і селищах міського типу. У передмістях великих міст 84% респондентів повідомили, що живуть у добротних/добудованих будинках, а 10% — у пошкоджених. Респонденти у великих містах найчастіше повідомляли про те, що живуть у добротних/добудованих будинках (90%).

94% респондентів у Києві повідомили про те, що живуть у добротних/добудованих будинках. У районах Херсонської області, що перебувають під контролем Уряду України, зафіксовано найбільшу частку осіб, які живуть у пошкоджених, але придатних для проживання будинках (52%). Також багато таких осіб у Донецькій (25%) і Харківській (23%) областях. Значну частину будинків також пошкоджено в раніше окупованих районах Чернігівської (19%) та Миколаївської (14%) областей, а також в основних населених пунктах цих областей.

Мапа 1. Частка респондентів, які описали стан свого житла як пошкоджене, але придатне для проживання, за областями

НАСЛІДКИ КОНФЛІКТУ ДЛЯ ЖИТЛОВОГО ФОНДУ ТА РОЛЬ ПРОГРАМ ДОПОМОГИ

Результати раунду 14 Опитування загального населення (GPS) показують, що станом на вересень 2023 року 14% респондентів по всій країні володіють будинком або квартирою, які були пошкоджені або зруйновані внаслідок атак або бойових дій з початку повномасштабного вторгнення. Цей показник значно вищий на сході (23%) та півдні (20%), а також серед

ВПО (47% повідомляють про таку шкоду). Крім того, якщо враховувати отриману допомогу, 23% респондентів на загальнонаціональному рівні повідомляють про те, що скористалися підтримкою у вигляді ремонту житла, надання нового житла, компенсацій чи інших видів допомоги. Респонденти з-поміж осіб, які повернулися, частіше повідомляли про отримання такої підтримки (30%), тоді як на сході про подібну допомогу повідомили 28%.⁴

⁴ Підготовка до зими — Раунд 14 Опитування загального населення (вересень—жовтень 2023)

ЮРИДИЧНІ ДОКУМЕНТИ НА ЖИТЛО

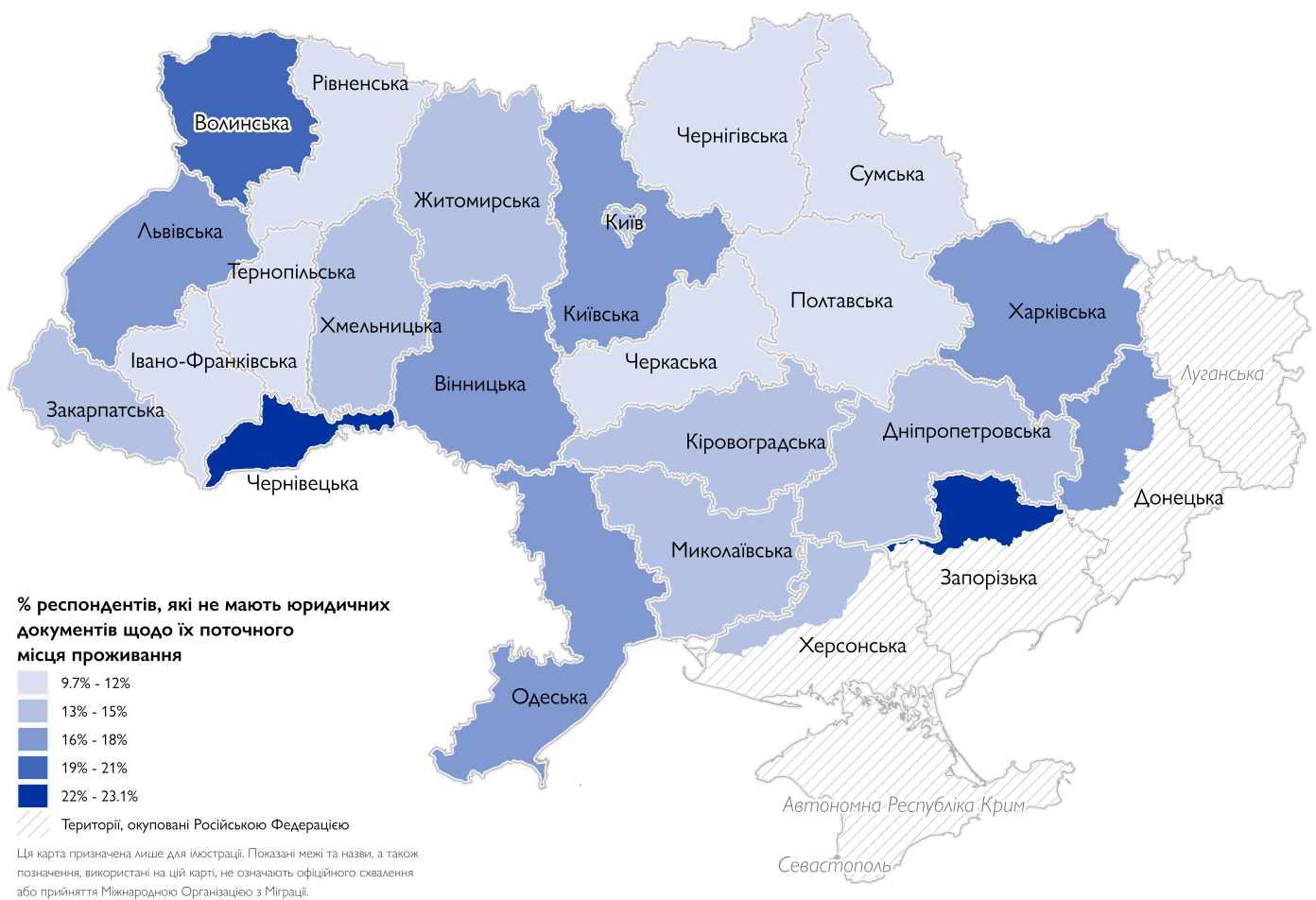
Серед тих респондентів, які не вказали, що вони бездомні чи проживають у нежитлових будинках, 84% зазначили, що мають юридичні документи на підтвердження права на проживання, тоді як 15% таких документів не мають. Проте серед цієї групи населення, яка повідомила, що проживає в орендованому житлі, лише 55% зазначили, що мають юридичні документи на підтвердження права на проживання, тоді як 44% таких документів не мають.

Що стосується ВПО, лише 62% повідомили про наявність юридичних документів на підтвердження права на проживання, тоді як 37% таких документів не мають. Серед осіб, що повернулися, 84% мають юридичні документи, тоді як серед непереміщених осіб цей відсоток трохи вищий (87%).

У сільській місцевості або у селах 86% респондентів повідомили про наявність юридичних документів. Цей показник становив 84% у малих містах і селищах міського типу. У передмістях великих міст 86% зазначили наявність юридичних документів, тоді як у великих містах цей показник становить 84%.

Найбільшу частку респондентів, які не мають юридичних документів на підтвердження права на проживання в поточному житлі, зафіксовано в підконтрольних Уряду України районах Запорізької (23%), Чернівецької (22%) та Волинської (20%) областей.

Мапа 2. Частка респондентів, які повідомили про відсутність юридичних документів на підтвердження права на проживання в поточному житлі, за областями

ВИПАДКИ ВИСЕЛЕННЯ ОРЕНДАРІВ

Серед респондентів, які орендували житло, 16% повідомили, що з початку повномасштабного вторгнення в лютому 2022 року вже стикалися з виселенням. ВПО частіше повідомляють про пережите виселення (20%) порівняно з особами, які повернулися (10%), і непереміщеними особами (14%).

У сільській місцевості або у селах 18% респондентів-орендарів житла повідомили, що їх виселяли. Так само в малих містах і селищах міського типу 17% повідомили про виселення. Серед респондентів у передмістях великих міст спостерігається найнижчий показник виселення — 11%, тоді як у великих містах цей показник складає 16%.

Відносно високому показнику виселень по всій країні могли сприяти декілька факторів. Згідно з повідомленнями, на початку конфлікту багато орендодавців і підприємств надавали ВПО безкоштовне житло на обмежений період, а після закінчення цього періоду деякі ВПО не могли дозволити собі орендної плати. Випадки, коли орендодавці підвищували орендну плату або спиралися на усні домовленості, також могли призвести до виселення. Крім того, школи, у яких тимчасово проживали люди, вимагали покинути приміщення до 1 вересня, а відсутність офіційних договорів оренди могла сприяти виселенню, оскільки орендодавці шукали орендарів, спроможних платити більше.

Мапа 3. Частка респондентів, які повідомили про те, що з початку повномасштабного вторгнення стикалися з виселенням, за макрорегіонами

ВАРТІСТЬ ОРЕНДИ ТА ВИТРАТ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ЖИТЛОМ

ВАРТІСТЬ МІСЯЧНОЇ ОРЕНДИ (БЕЗ КОМУНАЛЬНИХ)

Середня місячна вартість оренди без урахування комунальних послуг для респондентів, які винаймали житло, становила 6 000 грн. На загальнонаціональному рівні для ВПО, які орендують житло, середня місячна вартість оренди, згідно з повідомленнями, складає 5 500 грн, тоді як для осіб, що повернулися, вона становить більше — 6 000 грн. Для непереміщених осіб, згідно з повідомленнями, середня вартість оренди становить 5 890 грн.

У сільській місцевості або у селах середньомісячна вартість оренди становить 3 000 грн. У маленьких містах або селищах міського типу середня вартість оренди становить 4 000 грн. Для орендарів у передмістях великих міст середня вартість оренди складає 6 536 грн — так само, як і у великих містах.

ЗАГАЛЬНА ВАРТІСТЬ МІСЯЧНОЇ ОРЕНДИ (З КОМУНАЛЬНИМИ ПОСЛУГАМИ)

Для респондентів, які орендують житло, зазначена загальна середня місячна вартість житла, включно з комунальними послугами, становить 8 500 грн.

Згідно з повідомленнями як ВПО, так і непереміщених осіб, середня місячна вартість оренди для них становить 8 500 грн, тоді як для осіб, що повернулися, вона складає дещо більше — 9 000 грн.

У сільській місцевості або у селах загальна середньомісячна вартість оренди житла становить 6 000 грн. У маленьких містах або селищах міського типу середня вартість оренди становить 7 241 грн. Орендарі у великих містах повідомляють про середню вартість у розмірі 9 500 грн.

ЧАСТКА ВАРТОСТІ ЖИТЛА У ДОХОДІ ДОМОГОСПОДАРСТВ

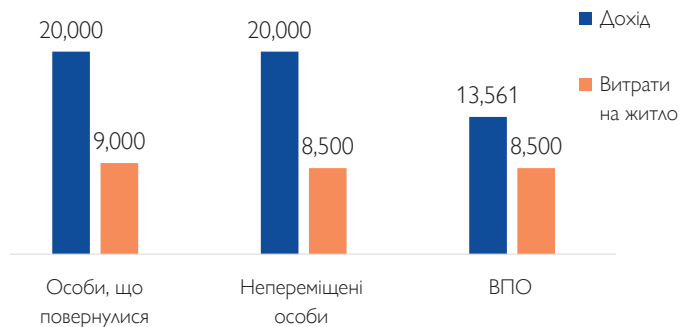
На загальнонаціональному рівні серед тих респондентів, які орендували житло, середній дохід становить 15 000 грн, а середній загальний розмір витрат на житло (що включають вартість оренди та комунальних послуг) становить 8 500 грн. Отже, 54% орендарів витрачають понад половину доходу свого домогосподарства на оплату житла, тоді як третина орендарів (31%) витрачає на оренду понад 70% доходу свого домогосподарства. ВПО повідомляють про середній дохід у розмірі 13 561 грн та про середні витрати на житло у розмірі 8 500 грн. Серед

ВПО 38% витрачають понад 70% доходу свого домогосподарства на оплату житла, тоді як 60% витрачають на оренду більше половини доходу свого домогосподарства. Особи, що повернулися, повідомляють про вищий середній дохід у розмірі 20 000 грн і вищі витрати на житло у розмірі 9 000 грн; 18% із них витрачають понад 70% доходу свого домогосподарства на оплату житла, тоді як 43% витрачають більше половини доходу свого домогосподарства. Середній дохід непереміщених осіб складає 20 000 грн, а їхні витрати на житло — 8 500 грн. Це означає, що 28% непереміщених осіб витрачають понад

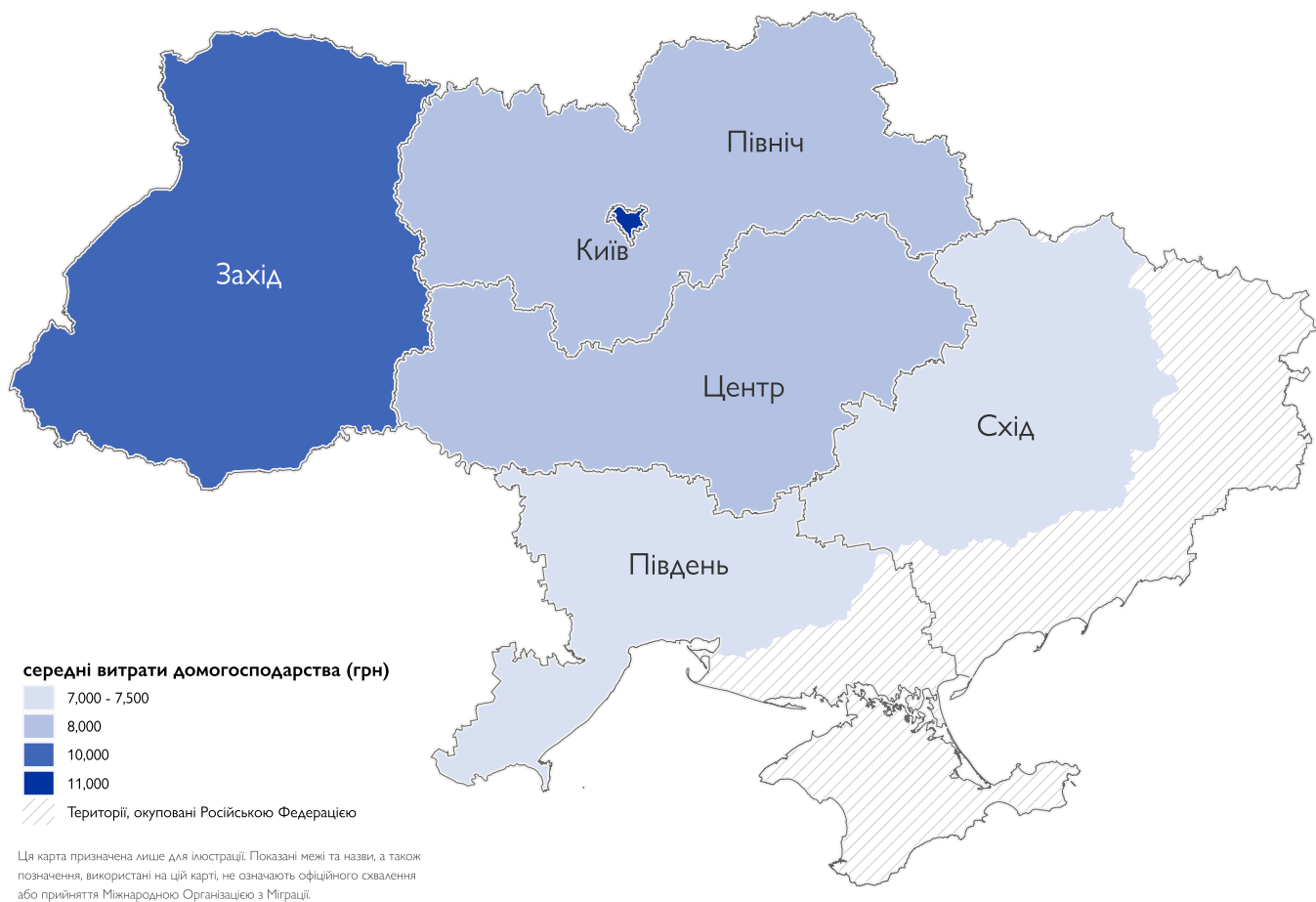
70% доходу свого домогосподарства на оплату житла, тоді як 50% із них витрачають на житло більше половини доходу свого домогосподарства.

У сільській місцевості або у селах середній дохід становить 10 000 грн, а витрати на житло — 6 000 грн. Це означає, що 38% витрачають понад 70% доходу свого домогосподарства на оплату житла, тоді як 62% витрачають на це більше половини своїх доходів. Середній дохід респондентів із малих міст і селищ міського типу складає 13 000 грн, а їхні витрати на житло — 7 241 грн. Це означає, що 34% із них витрачають понад 70% доходу свого домогосподарства на оплату житла, тоді як 57% витрачають на житло більше половини своїх доходів. Водночас особи, що проживають у великих містах та їхніх передмістях, повідомляють про середній дохід у розмірі 20 000 грн і витрати на житло у розмірі 9 500 грн. Це означає, що 29% із них витрачають понад 70% доходу свого домогосподарства на оплату житла, тоді як 51% із них витрачають на житло більше половини своїх доходів.

Рисунок 3. Середньомісячний рівень доходу домогосподарства порівняно з вартістю житла у грн, за статусом переміщення (включно з вартістю оренди та комунальних послуг)

Мапа 4. Середні витрати орендарів на житло (включно з комунальними послугами), за макрорегіонами

ЕКОНОМІЧНИЙ ТИСК НА ВПО ТА СТРАТЕГІЇ ПОДОЛАННЯ ТРУДНОЩІВ, ПОВ'ЯЗАНІ З ЖИТЛОМ

Більшість ВПО (59%) повідомили не лише про те, що вони орендують житло (порівняно з 14% осіб, що повернулися, та 8% непереміщених осіб), — багато хто з них не має і шукає роботу (16% порівняно з 6% непереміщених осіб) і багато хто не має постійної зарплати як основного джерела доходу (37% порівняно з 52% непереміщених осіб).

Щоб задовольнити свої базові потреби, люди по всій країні застосовують різні стратегії подолання труднощів, пов'язані з житлом. Зокрема, деякі респонденти вдаються до затримки сплати оренди та переїжджають у житло з гіршими умовами. Така поведінка спостерігалася протягом місяця, що передував збору даних.

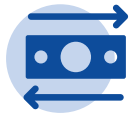

На загальнонаціональному рівні 8% респондентів повідомили про те, що затримували оплату оренди, тоді як 4% повідомили про переїзд у житло з гіршими умовами, щоб задовольнити базові потреби. Ці показники набагато вищі серед ВПО: 18% не платили за оренду, а 17% змінили житло на гірше.

Затримки оплати оренди є найбільш поширеною стратегією у великих і малих містах у підконтрольних Уряду України районах Донецької та Херсонської областей, а також в Одеській та Хмельницькій областях, тоді як переїзд у житло з гіршими умовами найбільше практикують у Миколаївській, Запорізькій областях та у підконтрольних Уряду України районах Донецької області.

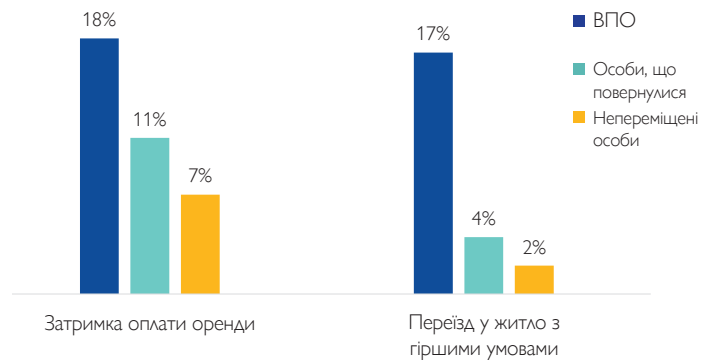

Крім того, ВПО повідомляють про застосування певних інших негативних стратегій подолання труднощів. 27% із них влаштовуються на некваліфіковану або низькооплачувану роботу, тоді як 16% відправляють членів сім'ї до друзів/родичів або до пунктів розповсюдження продовольчих продуктів, як-то благодійних їдалень або продовольчих банків. Більше того, щоб задовольнити базові потреби, 12% продають побутові предмети та домашнє майно, тоді як 11% використовують дедалі мізерніші джерела доходу або вдаються до нелегального заробітку.

В умовах тривалого переміщення та обмеження прав ВПО на отримання грошової допомоги⁵, для мінімізації впливу на осіб, які залишаються вразливими чи безробітними або нездатні задовольнити базові потреби (зокрема житлові) на основі своїх заощаджень або поточного доходу вкрай важливо забезпечити їм фінансову підтримку.

Рисунок 4. Частка осіб, які застосовували пов'язані з житлом стратегії подолання труднощів за 30 днів до збору даних, за статусом переміщення

ВРАЗЛИВІ ОРЕНДАРІ З-ПОМІЖ НЕПЕРЕМІЩЕНОГО НАСЕЛЕННЯ ТА ОСІБ, ЩО ПОВЕРНУЛИСЯ

Водночас, оскільки ВПО становлять непропорційну велику частку орендарів, спрямована саме на ВПО допомога з орендою може мати значний вплив на ринок оренди. Хоча ВПО є найбільш уразливими через їхню суттєву залежність від орендованого житла, нижчий рівень доходу серед ВПО, які орендують житло, та відсутність правостановлювальних документів, серед осіб із низьким доходом (із місячним доходом на одну особу менше 6 000 грн) наявні такі само вразливі групи непереміщених осіб та осіб, які повернулися, що свідчить про необхідність інклюзивних програм допомоги.

Зокрема, непереміщені орендарі з низьким рівнем доходу повідомили, що витрачають на житло значну частку свого доходу: 50% непереміщених орендарів у домогосподарствах із низьким рівнем доходу повідомили, що витрачають на житло понад 70% доходу свого домогосподарства, тоді як 80% витрачають на житло понад 50% доходу свого домогосподарства. Це можна порівняти лише відповідно з 10% і 23% непереміщених орендарів із вищим доходом (місячний дохід на одну особу понад 6 000 грн).

Головним чином через набагато меншу залежність від орендованого житла серед непереміщених осіб такі показники відображають меншу абсолютну кількість потенційно вразливих осіб серед непереміщених осіб. Наприклад, приблизно 353 000 непереміщених орендарів живуть

у домогосподарствах, які витрачають на житло понад 70% свого доходу, а 564 000 живуть у домогосподарствах, які витрачають на житло понад 50% свого доходу, порівняно з 686 000 орендарів-ВПО, які живуть у домогосподарствах, які витрачають на житло понад 70% свого доходу, або 1 105 000 ВПО, які орендують житло і проживають у домогосподарствах, що сплачують за житло більше 50% свого доходу.

Хоча кількість ВПО значно менша порівняно з непереміщеними особами, ВПО становлять в межах своєї групи більшу частину. Важливо відзначити, що попри те, що серед непереміщеного населення вразливих людей менше, кількість людей із вразливостями все ж значна.

Однаково вразливі особи також є серед осіб, що повернулися. Наприклад, 37% осіб, що повернулися і живуть у домогосподарствах із низьким рівнем доходу (або 89 000 осіб), повідомили, що їхні витрати на житло становлять понад 70% доходу домогосподарства, а 69% (або 165 000 осіб) повідомили, що витрачають на житло понад 50% доходу домогосподарства. Завдяки меншій залежності від орендованого житла, ніж серед ВПО, а також вищому рівню доходу, ніж серед ВПО, які орендують житло, і непереміщених орендарів, загалом орендарі з-поміж осіб, що повернулися, постраждали найменше. Проте серед них також є невелика економічно вразлива частина населення.

ФАКТОРИ МОБІЛЬНОСТІ, ПОВ'ЯЗАНІ З ЖИТЛОВОЮ СИТУАЦІЄЮ

ФАКТОРИ, ЩО СТИМУЛЮЮТЬ І СТРИМУЮТЬ ПОВЕРНЕННЯ

Наявність доступного житла впливає на наміри щодо мобільності переміщеного населення по всій країні, впливаючи на показники переміщень, повторних переміщень і повернень.

Сприйняття наявності доступного житла є одним із важливих факторів, що впливають на рішення залишитися в поточному місці перебування, причому 9% ВПО зазначили його як основну причину вибору свого поточного місця переміщення. ВПО у сільській місцевості дещо частіше вказують на наявність доступного житла як причину залишитися (12%) порівняно з ВПО у великих і малих містах (8%). Крім того, ВПО на півночі та в центрі частіше вказують на житло як на фактор, що впливає на їхні рішення (12%), порівняно з меншою часткою на півдні (6%).

І навпаки, відсутність доступного житла є основним фактором, що змушує людей переміщатися далі: 5% ВПО назвали його основною причиною

залишення свого попереднього місця перебування. ВПО на півночі частіше називають цей фактор (8%) порівняно з ВПО на півдні (2%).

Особи, що повернулися, також відчували на собі цю динаміку: вони часто називають причиною свого повернення недоступність житла в місці переміщення та фінансову необхідність повернутися до власної домівки (20%). Особи, що повернулися до сільської місцевості, частіше вказують цей фактор (26%) порівняно з тими, що повернулися до невеликих міст (18%). Водночас серед осіб, які повернулися на схід (28%), недоступність житла як причину повернення назвала більша частка осіб порівняно із заходом і центром (10%).

Крім того, оскільки дві третини тих, хто повернувся, повідомили, що мають власне житло, відсутність необхідності платити орендну плату в місці переміщення було чинником їхнього рішення повернутися — про це повідомили 14% респондентів, які повернулися. На цей фактор указали на сході 18% осіб, що повернулися, порівняно з 8% на заході.

⁵ [Поняття вразливості: Вплив змін у допомозі на проживання для ВПО \(липень 2024\)](#)

ФАКТОРИ, ЩО НЕГАТИВНО ВПЛИВАЮТЬ НА СТАБІЛЬНІСТЬ ЖИТЛОВОЇ СИТУАЦІЇ

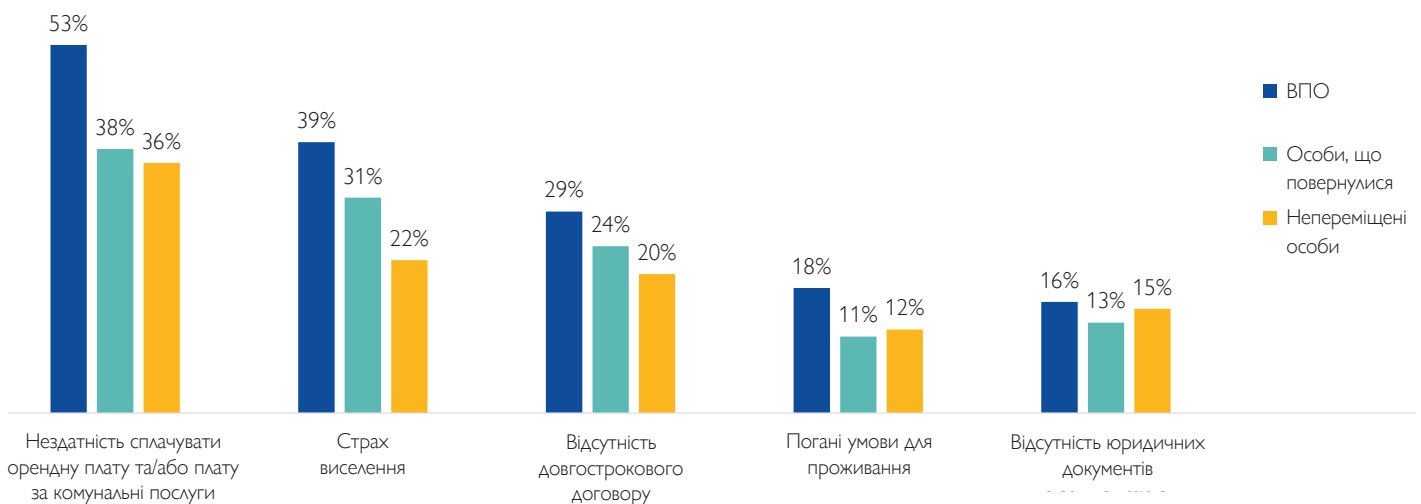

Тих респондентів, які повідомили, що вони орендують житло, також запитували, чи певні фактори, як-то погані житлові умови, відсутність юридичних документів, побоювання щодо можливого виселення чи труднощі з оплатою оренди/комунальних послуг та відсутність довгострокового договору, впливають на можливість залишитися в поточному житлі стільки, скільки вони бажають.

На загальнонаціональному рівні 14% респондентів обмежувальним фактором назвали погані житлові умови, 15% вказали на відсутність юридичних документів, 31% побоюються виселення, 44% мають проблеми з оплатою оренди/комунальних послуг, а 25% стурбовані відсутністю довгострокових договорів.

ВПО стикалися зі значними проблемами: 18% повідомили про погані житлові умови, 16% не мають юридичних документів, 39% побоюються виселення, 53% важко оплачувати оренду/комунальні послуги, а 29% не мали довгострокових договорів. Серед осіб, що повернулися, 11% повідомили про погані житлові умови, 13% не мають юридичних документів, 31% побоюються виселення, тоді як 38% важко оплачувати оренду/комунальні послуги, а 24% не мають довгострокових договорів. Серед непереміщених осіб ці проблеми відзначила менша частка респондентів: 12% повідомили про погані житлові умови, 15% не мають юридичних документів, 22% побоюються виселення, тоді як 36% важко оплачувати оренду/комунальні послуги, а 20% не мають довгострокових договорів.

Рисунок 5. Частка осіб, які винаймають житло та повідомили про те, якою мірою зазначені нижче фактори обмежують їхню здатність залишатися в поточному житлі стільки, скільки вони бажають, за статусом переміщення

МЕТОДОЛОГІЯ

Дані, представлені в цьому звіті, отримано на замовлення Міжнародної організації з міграції (МОМ) та зібрано MultiCultural Insights у ході раунду 16 Опитування загального населення (GPS). Дані були зібрані шляхом проведення телефонних інтерв'ю з 1 428 ВПО, 1 639 особами, що повернулися, та 2 266 непереміщеними особами у період з 10 березня по 11 квітня 2024 року. ВПО визначають як осіб, які залишили дім або перебувають поза звичним місцем проживання через повномасштабне вторгнення у лютому 2022 року, незалежно від того, чи зареєстровані вони у статусі ВПО. «Особи, що повернулися» визначено як особи, які повернулися до свого звичного місця проживання після тривалого періоду переміщення (щонайменше два тижні, починаючи з лютого 2022 року). Усіх інших осіб вважають непереміщеними.

Усі інтерв'ю проводилися шляхом набору випадкових телефонних номерів (RDD) із використанням методу автоматизованого телефонного опитування (CATI), що дало змогу отримати результати із загальною похибкою 1,35% і довірчим інтервалом 95%. Опитування охоплювало всі області України за винятком Автономної Республіки Крим і районів

Донецької, Луганської, Херсонської та Запорізької областей, які перебувають під тимчасовим військовим контролем Російської Федерації, де наразі відсутнє покриття українських операторів телефонного зв'язку.

Обмеження. Точна частка не охопленого населення невідома. Особи, які нині проживають за межами України, в опитуванні участі не брали, оскільки їх було виключено з вибірки. Оцінки чисельності населення основані на припущенні про те, що дітей (осіб до 18 років) супроводжують їхні батьки або піклувальники. Основа вибірки обмежена дорослими, які користуються мобільним телефоном. Невідомо, чи всі телефонні мережі повноцінно працювали по всій території України протягом усього періоду опитування, тому деякі номери могли мати вищу ймовірність набору, ніж інші. Мешканці територій зі значними пошкодженнями цивільної інфраструктури, можливо, менше представлені у вибірці, через що цей звіт, ймовірно, є недостатньо репрезентативним. Особи, які проживають в АР Крим або в районах Донецької, Луганської, Херсонської та Запорізької областей, що перебувають під тимчасовою окупацією Російської Федерації, не увійшли у вибірку.

ПРЕДСТАВНИЦТВО МОМ В УКРАЇНІ

